

Çeyrek Asırlık Krizin Çözümü: Kuzey Makedonya

Makedonya'nın Avrupa-Atlantik entegrasyon sürecinde en büyük engellerinden biri Yunanistan'la yaşadığı isim sorunu idi. Söz konusu sorun birkaç aydır süren yoğun görüşmelerin ardından dün iki ülke başbakanlarının 60 dakika süren telefon görüşmesinden sonra, Makedonya'nın isminin "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" anlamına gelen "*Republika Severna Makedonija*" olarak değiştirileceğinin açıklanması ile sona ermiş görünüyor.

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle bağımsızlığını ilan eden Makedonya'nın ismi, bayrağı, tarihi ve ulusunun varlığı bugüne kadar Yunanistan tarafından reddedilmiştir. Makedonya'nın yeni anayasasının yayımlanması ileri sürerek tepki gösteren Yunanistan, ayrıca bağımsızlığının ilanından sonra Makedonya'nın ilk bayrağında yer alan ve bir Yunan sembolü olan "Vergina Güneşi"nin kullanılmasına da karşı çıkarak bu konudaki itirazını her fırsatta dile getirmiştir. Ancak bayrak sorunu ve Makedonya anayasasındaki yayımlanma maddeleri meselesi, 1995 yılında imzalanan "Geçici Anlaşma" ile çözüme kavuşmuştur. Bu anlaşma neticesinde Makedonya bugünkü bayrağını kullanmaya başlamış ve anayasasındaki bazı maddeleri de kaldırmıştır.^[1]Ayrıca aynı anlaşma gereği Yunanistan, Makedonya Cumhuriyeti'nin isminin uluslararası anlaşmalarda ve üyeliklerde "Eski Yugoslavya Cumhuriyeti Makedonya" (FYROM) olarak kabul edilmesi durumunda veto etmeyeceğini de beyan etmiştir.

Ancak Yunanistan vaat ettiğinin tam tersine Makedonya'nın NATO ve Avrupa Birliği (AB) üyelik sürecini, ismini tanımadığı gerekçesi ile, sürekli veto etmiştir. Yunanistan'ın Makedonya ismini kabul etmeme nedeni, ülkenin kuzeyinde yer alan ve Makedonya ile aynı isme sahip olan "Makedonya Bölgesi" üzerinde Makedonya Cumhuriyeti'nin hak talep edeceği endişesidir. Ancak Makedonya'nın 2 milyon nüfusa ve yok denecek kadar küçük bir askerî güce sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda NATO ve AB üyesi Yunanistan'a saldırması ihtimalinin imkânsızlığı görülecektir. Hasılı Yunanistan'ın bu korkusunun sadece bir kuruntudan ibaret olduğu açıktır. Ancak Yunanistan'ın bu kuruntusu, 2005 yılında AB Adaylık Statüsü'nü kazanmış olan Makedonya'nın katılım müzakerelerine başlamasına engel olmuştur.

Soruna çözüm arayışları çerçevesinde AB'nin arabuluculuğunda gerçekleştirilen girişimler de bugüne kadar başarıya ulaşamamıştır. Başarısızlığın temel nedeni, iki ülkenin de isim sorununu çözme konusunda yeterince istekli hareket etmemesidir. Bugün gelinen noktada Makedonya'da yaşanan iktidar değişikliği sonrasında yeni hükümet, bu sorunu aşmak adına yoğun bir çaba sarf etmiştir. Bu çerçevede Yunanistan ile isim sorununun aşılması için bir dizi görüşme gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerde sorunun aşılması konusunda ne kadar istekli olunduğu, alınan bazı kararlarla ortaya konulmuştur. Örneğin Makedonya, iki ülke arasında paylaşılmayan bir tarihî figür olan Büyük İskender ismini taşıyan Üsküp havaalanının ve bir otoyolun ismini değiştirmiş ve ülkenin isminin de değiştirebileceği sinyallerini vermiştir. Yapılan görüşmeler esnasında öne çıkan isimlerden bazıları "Yeni Makedonya", "Yukarı Makedonya", "Kuzey Makedonya", "İlinden Makedonyası" -ki bu son önerinin Makedonya'da yaşayan Türkler tarafından kabul görmesi imkânsızdı; çünkü İlinden ismi, Makedonların Osmanlı'ya karşı yaptıkları bir kalkışma sonucunda kurulan bir devletin ismi idi. Söz konusu önerilerin hemen hepsi geçmiş yıllarda da tartışılmış ancak her iki taraf da sorunu aşmak adına bugünkü kadar azimli davranmamıştır.

Özellikle Makedonya ile yapılan isim müzakerelerinin halk tarafından yoğun bir şekilde protesto edildiği Yunanistan'da da hükümet sorunu aşmak için bir hayli çaba sarf etmiştir. Bunda AB'nin uzun bir aradan sonra tekrardan Balkanlar'a yönelik ilgisinin artmasının da etkisi olduğunu söylemek gerekmektedir. Şöyle ki, geçen ay Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da düzenlenen Balkan Zirvesi ile AB, uzun dönemdir ihmal ettiği Batı Balkanları unutmadığının sinyalini vermiştir. Zirvenin dışında da AB, Yunanistan ve Makedonya arasındaki isim sorunu dahil Batı Balkan ülkeleri arasındaki mevcut sorunların aşılması adına yoğun bir diplomasi trafiği yürütmüştür.

Yaşanan bu olumlu gelişmeler sonucunda her iki ülkenin de vermiş olduğu bazı tavizlerle Makedonya Cumhuriyeti'nin yeni isminin "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" olarak değiştirileceği açıklaması yapıldı. İsim değişikliği konusunda Makedonya tarafını endişelendiren konulardan biri olan Makedon dili ve Makedon ulusal kimliği meselesi üzerinde de uzlaşma sağlandı. Şöyle ki, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin dilinin Makedonca olarak kabul edileceği ve vatandaşlarının da Makedon-Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşı olarak tanınacağı yönünde anlaşmaya varıldı.

Yunanistan Başbakanı Çipras, iki ülke arasında varılan bu anlaşmanın Makedonya Meclisi tarafından

onaylanmasının ardından ülkesinin Avrupa Konseyi zirvesinde Makedonya'nın AB üyelik müzakerelerinin başlamasına ve temmuz ayındaki NATO zirvesinde üyelik davetiyesi gönderilmesine destek vereceğini belirtti. Böylece Makedonya'nın Avrupa-Atlantik entegrasyon sürecinin en büyük engellerinden biri aşılmış olacak.

Makedonya Başbakanı Zoran Zaev, iki ülke arasında varılan bu anlaşmanın tarihî ve asırlık bir adım olduğunu belirtmekle birlikte, isim değişikliği konusunda son kararı halkın vereceğini ve bunun için sonbaharda referandum gerçekleştirileceğini söyledi. Gerçekleştirilecek referandum sonucunda, Makedonya'nın demografik özellikleri göz önüne alındığında, isim değişikliğinin yüksek ihtimalle kabul edileceği tahmin edilmekte. Çünkü referandumda nüfusun %30'una yakınına oluşturan Arnavutlar başta olmak %5 civarında olan azınlıkların olumlu oy verecekleri öngörülmekte. Buna ilaveten hayat standardı Avrupa'ya kıyasla bir hayli düşük olan Makedonya'da Makedonların önemli bir kısmının da milliyetçi duygularını bir yana bırakıp AB ve NATO üyeliklerinin gerçekleşmesi ve buna paralel olarak refah seviyelerinin artması için Makedonya ismini feda edeceklerine inanılmakta.

[1]Selim Vatandaş, "Makedonya'nın AB Üyelik Süreci", Bilgesam (2013).